

การท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่¹

พรทิพย์ เรียรศิริวิทย

การท่องเที่ยวเดินป่า (trekking tour) ในจังหวัดเชียงใหม่ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รูปแบบหนึ่งตามคำนิยามของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า คือ การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วย อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเดินป่ายังไม่ถือเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างแท้จริง เพราะนักท่องเที่ยวยังไม่ให้ความสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีของแหล่งธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

บทความนี้เป็นเพียงการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่านโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเดินป่า และแนวโน้มของการท่องเที่ยวเดินป่าของจังหวัดเชียงใหม่แบบกว้างๆ โดยทำการสอบถามธุรกิจท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย

จากบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเดินป่าจำนวน 40 ราย ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งผลการศึกษาสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้คือ

1. จำนวนและประเภทของนักท่องเที่ยวเดินป่า

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวน 2.39 ล้านคน (ชาวไทยร้อยละ 75.5 และชาวต่างประเทศร้อยละ 24.5) และในปี พ.ศ. 2534 ลดลงเหลือเพียง 1.73 ล้านคน ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีปัญหาการเมืองในประเทศ (เหตุการณ์ ร.ส.ช.) สำหรับปี พ.ศ. 2535 จำนวนนักท่องเที่ยวใกล้เคียงกับปี 2534 คือมีเพียง 1.77 ล้านคน เนื่องจากยังมียุทธการเมืองในประเทศอยู่อีก คือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา จำนวนนักท่องเที่ยวก็เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนมีจำนวน 2.64 ล้านคน (ชาวไทยร้อยละ 63.2 และชาวต่างประเทศร้อยละ 36.8) ในปี พ.ศ. 2539 (ตารางที่ 1)

1 การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เมื่อพิจารณาเฉพาะนักท่องเที่ยวเดินป่าแล้วพบว่า นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการการท่องเที่ยวเดินป่าร้อยละ 99 เป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ยุโรป (เยอรมนี ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และสแกนดิเนเวีย) สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และอิสราเอล และจากสถิติการรับลงทะเบียนนักท่องเที่ยวเดินป่าของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวน 56,084 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.6 ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาเชียงใหม่ และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น (ยกเว้นปี พ.ศ. 2534) แต่นักท่องเที่ยวเหล่านี้ทำการท่องเที่ยวเดินป่ามีจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ มีผลทำให้อัตราส่วนของนักท่องเที่ยวเดินป่าต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศทั้งหมดมีค่าลดลงจนเหลือเพียงร้อยละ 2.4 ในปี พ.ศ. 2539 (ตารางที่ 2) จึงแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมการท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ลดลงนั่นเอง

เนื่องจากสถิติของ ททท. สำนักงานภาคเหนือเขต 1 เมื่อเดือนเมษายน 2540 พบว่า มัคคุเทศก์ที่ได้รับใบอนุญาตในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 1,345 ราย ซึ่งในจำนวนนี้เป็นมัคคุเทศก์ท่องเที่ยวเดินป่าจำนวน 109 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 8.1 ของมัคคุเทศก์ทั้งหมดในจังหวัดเชียงใหม่ และอัตราส่วนของนักท่องเที่ยวเดินป่าต่อมัคคุเทศก์เดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2533 - 2539 มีประมาณ 8 - 9 : 1 (ตารางที่ 3)

สำหรับช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวเดินป่ามากที่สุดอยู่ในเดือนพฤศจิกายน - เมษายนของทุกปี

2. กิจกรรมและเส้นทางการเดินทาง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าของแต่ละบริษัทจะมีรายการนำเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จะจัดรายการนำนักท่องเที่ยวเดินป่า เพื่อชมความสวยงามของธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำตก พืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ การนั่งช้าง การล่องแพไม้ไผ่ และการพักแรมในบ้านชาวไทยภูเขา เวลาในการท่องเที่ยว 2 - 4 วัน แต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ 3 วัน 2 คืน และการท่องเที่ยวจะไปเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 - 10 คน

ส่วนเส้นทางการท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น บริษัทท่องเที่ยวเดินป่าจะมีเส้นทางในการนำเที่ยวของตนเองที่ทำอยู่เป็นประจำ และจะยึดแนวบริเวณที่มีป่าไม้และใกล้แม่น้ำ เพื่อให้สัมพันธ์กับรายการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เส้นทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ

ก. เส้นทางลำน้ำแม่แตง โดยเริ่มจากถนนปาย - แม่แตง ผ่านบ้านโป่งเดือด ทำการเดินเท้าและขี่ช้าง พักแรมในหมู่บ้านชาวเขา จากนั้นทำการล่องแพไม้ไผ่ในลำน้ำแม่แตงมาลงที่บ้านสบกาย แล้วขึ้นรถกลับเชียงใหม่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 3 วัน ประมาณ 1,000 - 1,200 บาท/คน

ข. เส้นทางอำเภอเชียงดาว โดยมีกิจกรรมเดินป่า ขี่ช้างและล่องแพ ซึ่งอาจจะล่องแพในลำน้ำแม่แตง หรือลำน้ำแม่งปิง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 3 วัน ประมาณ 1,000 - 1,200 บาท/คน

ค. เส้นทางลำน้ำแม่แจ่ม - อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งอาจจะเข้าได้หลายทางคือ ทางบ้านกองลอย อำเภอฮอด, ทางบ้านผาผึ้ง อำเภอจอมทอง, ทางบ้านกาด (กิ่งอำเภอแม่วาง) และทางอำเภอสะเมิง ในเส้นทางก็จะมีกิจกรรมเดินป่า ขี่ช้างและล่องแพเช่นกัน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 3 วัน ประมาณ 1,300 - 1,500 บาท/คน

3. การดำเนินงานของธุรกิจท่องเที่ยว

เดินป่า

บริษัทที่ทำธุรกิจเฉพาะการท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่ มีมากถึง 40 ราย จึงมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ทั้งในด้านการตั้งราคา การหาแหล่งท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ และการบริการด้านอื่นๆ

ส่วนวิธีการหาลูกค้าของธุรกิจการท่องเที่ยวเดินป่านั้น คือ จะตั้งบริษัทอยู่บนถนนสายสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ถนนท่าแพ ถนนช้างม่วยเก่า ถนนมูลเมือง ถนนราชดำเนิน ถนนเจริญประเทศ เป็นต้น นอกจากนั้นบริษัทยังส่งเจ้าหน้าที่ไปหาลูกค้าที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ ที่สถานีขนส่งจตุจักร (อาเขต) และสถานีรถไฟเชียงใหม่อีกด้วย

จากการศึกษาการท่องเที่ยวเดินป่าเส้นทางแม่แตงพบว่า รายได้ที่เก็บจากนักท่องเที่ยวคนละประมาณ 1,000 - 1,200 บาท บริษัทท่องเที่ยวจะหักค่านายหน้าไว้ประมาณ 200 - 300 บาท จากนั้นบริษัทท่องเที่ยวก็จะให้มัคคุเทศก์รับเหมาต่อในราคาประมาณ 800 - 900 บาท มัคคุเทศก์ก็จะนำเงินจำนวนนี้ไปจัดการกับรายจ่ายทั้งหมดตลอดการเดินทางในช่วง 3 วัน ซึ่งรายจ่ายต่าง ๆ มีดังนี้ ค่าจ้างรถยนต์คันละ 1,000 บาท (ไป - กลับ) ค่าอาหารทุกมื้อค่าที่พัก 20 - 30 บาท/คน ค่าแพไม้ไผ่ประมาณ 300 - 500 บาท ค่าขี่ช้างประมาณ 100 - 200 บาท/คน ค่าลูกหาบประมาณ 100 - 200 บาท/วัน รายได้ส่วนที่เหลือหลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้วก็จะเป็นส่วนของมัคคุเทศก์ ดังนั้น จำนวนลูกค้าที่จะจัดกลุ่มเดินทางไปได้เพื่อให้อิ่มกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นต้องมี 5 คนขึ้นไป ซึ่งเมื่อช่วงเวลาใดบริษัทได้ลูกค้าต่ำกว่า 5 คน บริษัทจะให้ลูกค้ารอ/เลื่อนการเดินทางไปอีก 1 วัน หรือบริษัทอาจจะติดต่อกับบริษัทอื่นที่มีลูกค้าอยู่แล้วร่วมเดินทางไปด้วย หรือถ้าลูกค้า

ต้องการไปกับบริษัทโดยตรง อาจจะต้องเสียค่าบริการเพิ่มขึ้นจากเดิมแล้วแต่จะตกลงกัน

4. การจัดการการท่องเที่ยวเดินป่า

การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเดินป่าจะตกอยู่กับมัคคุเทศก์เป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม บริษัทท่องเที่ยวเดินป่าก็ต้องรับผิดชอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเดินทางด้วย

ก่อนที่มัคคุเทศก์จะนำนักท่องเที่ยวเดินทางออกจากบริษัทท่องเที่ยว มัคคุเทศก์จะต้องไปลงทะเบียนและกรอกแบบฟอร์มแจ้งรายละเอียดถึงรายชื่อนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว สัญชาติ ชื่อของบริษัทท่องเที่ยว ชื่อของมัคคุเทศก์ ระยะเวลาการเดินทาง เส้นทางที่เดินทางและที่พักแรม กับตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เสียก่อน หลังจากนั้นมัคคุเทศก์ก็จะได้ สำเนารับรองความถูกต้องของการลงทะเบียนในการเดินทางแต่ละครั้งเพื่อเก็บไว้แสดงแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจตามจุดตรวจต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวเดินป่า เมื่อการลงทะเบียนกับตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เรียบร้อยแล้ว มัคคุเทศก์ก็จะเป็นผู้ดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวเดินป่าตลอดการเดินทางนั้น ๆ โดยมัคคุเทศก์จะแนะนำข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว อาทิเช่น ลักษณะภูมิประเทศ ความรู้ของพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุดในการท่องเที่ยวเดินป่า คือ ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง จึงพักบ้านของชาวไทยภูเขา โดยไม่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น พัดลม เครื่องปรับอากาศ เครื่องทำความร้อน ส้วมชักโครก บ้านพักของชาวไทยภูเขาจะใช้ตะเกียงน้ำมันและเทียนไข

สำหรับอาหารที่ต้องจัดให้แก่นักท่องเที่ยว นั้น มัคคุเทศก์ก็จะเป็นผู้ซื้ออาหารสดจากตัวเมือง แล้วนำมาทำเองบริการแก่นักท่องเที่ยวตลอดการเดินทาง โดยอาหารเช้าจะเป็นอาหารฝรั่ง (ขนมปัง ไข่ดาว กาแฟ) อาหารกลางวันส่วนใหญ่จะเป็นก๋วยเตี๋ยว และอาหารเย็นจะเป็นอาหารไทย (แกง ต้มยำ ผัด ผัก)

ส่วนขยะที่เกิดขึ้นจากการเดินทาง มัคคุเทศก์ก็จะรวบรวมนำไปเผา และกลบฝัง ปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวต้องการในการท่องเที่ยวเดินป่า คือ ความปลอดภัยในระหว่างการเดินทาง ซึ่ง มัคคุเทศก์ก็จะแนะนำให้นักท่องเที่ยวนำทรัพย์สินติดตัวไปเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และบริษัทท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะทำประกันชีวิตให้กับนักท่องเที่ยวในวงเงิน 30,000-100,000 บาท/คน นอกจากนั้นในปัจจุบันนี้ตำรวจท่องเที่ยวเชียงใหม่ ยังกำหนดให้มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยวก่อนออกเดินทาง โดยให้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับรายชื่อและจำนวนนักท่องเที่ยว สัญชาติ ชื่อบริษัทนำเที่ยว ชื่อมัคคุเทศก์ ระยะเวลาในการเดินทาง เส้นทางที่เดินทางและหมู่บ้านที่พักแรม อันจะเป็นข้อมูลในการวางแผนป้องกัน และช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดปัญหานั้น

5. ผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า

มีทั้งทางด้านบวกและลบ

ด้านบวก คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีการท่องเที่ยวเดินป่า จะมีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น รายได้จากการให้บริการที่พัก ให้เช่าช้าง การทำแพไม้ไผ่ การรับจ้างเป็นลูกหาบ การขายเครื่องดื่ม เช่น น้ำอัดลม เบียร์ น้ำเปล่า และบุหรี่ย โดยขายในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดในเมือง 1-2 เท่าตัว (ประสิทธิ์ ลิขิตธา : 2538, 130) การแสดงและการละเล่นให้นักท่องเที่ยวชม อันเป็นการกระจาย

รายได้และการสร้างงานให้แก่คนในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐพี อากมานนท์ และคณะ (2535) พบว่า เดิมก่อนมีการท่องเที่ยวเดินป่า ประชาชนมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/ปี ต่อมาเมื่อมีการท่องเที่ยวเดินป่า ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเดินป่ามีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 5,001-15,000 บาท/ปี และบางรายมีรายได้สูงถึง 45,001 บาท/ปี นอกจากนั้นยังพบว่าประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเดินป่ามีความต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อประกอบกิจการมท่องเที่ยวเดินป่า เช่น ต้องการเรียนภาษาต่างประเทศ และต้องการมีส่วนในการดูแลรักษาชุมชนให้เป็นแหล่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว และงานศึกษาของ พิเชฐ พิมลศรี (2536) พบว่าเดิมประชาชนในอำเภอแม่แจ่ม มีรายได้ 5,000-70,000 บาท/ปี เมื่อมีกิจกรรมท่องเที่ยวเดินป่า ทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเดินป่ามีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 70,000-100,000 บาท/ปี

ด้านลบ คือทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลง โดยเฉพาะไม้ไผ่ ซึ่งตรงกับงานศึกษาของประสิทธิ์ ลิขิตธา (2538) ศึกษาการท่องเที่ยวเดินป่าอำเภอแม่แจ่ม พบว่าในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวสูงถึง 400-500 คน/วัน จึงต้องใช้แพไม้ไผ่ 50-70 แพ/วัน โดยที่แพหนึ่ง ๆ ใช้ไม้ไผ่ 15-18 ลำ ดังนั้นจะต้องใช้ไม้ไผ่ประมาณ 750-1,260 ลำ/วัน ซึ่งทำให้มีการสูญเสียไม้ไผ่จำนวนมาก และจะมีผลกระทบต่อความชุ่มชื้นของป่าได้ สำหรับนักท่องเที่ยวบางคนที่มาเที่ยวก็อยากจะทำของป่าเสพติด เช่น ผืน กัญชา เพื่อเป็นประสบการณ์ ประกอบกับได้รับการชักชวนจากตัวมัคคุเทศก์และชาวไทยภูเขาด้วย เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเสียเงินสูบครั้งละ 20 บาท เงินจำนวนนี้จะถูกแบ่งกันคนละครึ่งระหว่างเจ้าของกับมัคคุเทศก์ ดังนั้นถ้ามัคคุเทศก์คนใดสามารถชักชวนนักท่องเที่ยวให้ใช้บริการยาเสพติดได้มากเท่าใด ย่อมหมาย

ความว่าตัวเองจะมีรายได้มากขึ้นเท่านั้นด้วย (ประสิทธิ์ ลิปรีชา : 2538, 142)

ทางด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว นั้น พบว่าการปล้นจี้นักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตงถึง 3 ครั้งในระยะเวลา 6 เดือนของปี พ.ศ. 2536 โดยเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการจับกุมและนำทรัพย์สินของมีค่ากลับคืนมาได้ (ประสิทธิ์ ลิปรีชา : 2535, 145)

6 นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดการ ท่องเที่ยวเดินป่า

การท่องเที่ยวเดินป่าในประเทศไทย แตกต่างจากประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย เพราะการเดินทางของประเทศทั้งสอง จะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเน้นการเดินทางเพื่อชมธรรมชาติอย่างเดียว แต่การเดินทางในประเทศไทย เป็นการเดินป่าเพื่อชมธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชาวเขา ดังนั้น สถานที่เดินป่าจึงมีทั้งภายในและภายนอกเขตอุทยานแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตามทั้งสามประเทศก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักท่องเที่ยวเดินป่าอย่างเป็นระบบทั้งหมด (ปฐพี อากมานนท์ และคณะ : 2535, 282)

นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่และเส้นทางเดินป่าในอดีต จนถึงขณะนี้ยังไม่มี ทำให้ผู้ประกอบการกำหนดเส้นทางด้วยตนเอง และขยายเส้นทางท่องเที่ยวเส้นใหม่ ๆ ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ททท. ยังขาดแคลนเงินทุนและบุคลากรในการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเดินป่าที่ถูกต้อง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง ส่วนกรมป่าไม้และตำรวจภูธรขาดแคลนเครื่องมือ และอุปกรณ์ในการทำงาน เช่น รถยนต์ 4 W.D, รถจักรยานยนต์

วิบากในการควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว จึงมีการเสนอแนะว่าควรมีกาหนดนโยบายระดับชาติ และระดับภูมิภาคในการจัดการการท่องเที่ยวเดินป่าให้ชัดเจน โดยความร่วมมือของ ททท. กรมป่าไม้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พิเชฐ พิมลศรี : 2538, 95-98) นอกจากนั้นควรมีมาตรการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยว ในพื้นที่จุดตรวจต่าง ๆ ของตำรวจในแต่ละวัน ถ้าเกินจำนวนที่ตั้งไว้ก็ควรมีมาตรการสั่งห้าม (ประสิทธิ์ ลิปรีชา : 2538, 147)

7. แนวโน้มของการท่องเที่ยวเดินป่า

จากการศึกษาพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวเดินป่ามีแนวโน้มลดลงประมาณ 20% เนื่องจากปัจจุบันนี้ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอินโดจีน ทำการเปิดประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไปท่องเที่ยวในประเทศเหล่านี้ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ และค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่ำกว่าประเทศไทย นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวเดินป่าในประเทศไทยแล้วก็จะไม่ไปเที่ยวซ้ำอีก เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขาเปลี่ยนแปลงในทางที่แย่ลง

ในอนาคตรูปแบบการท่องเที่ยวเดินป่าของไทยจะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเสน่ห์และจุดขายของการท่องเที่ยวเดินป่าของไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทรัพยากรป่าไม้ สภาพความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยภูเขา ดังนั้น การท่องเที่ยวเดินป่าที่ต้องมีกิจกรรมที่ซ้ำ การล่องแพ การพักค้างคืนบ้านชาวไทยภูเขา ในอนาคต อาจมีการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อดูนก การท่องเที่ยวเพื่อปลูกป่า เป็นต้น

สรุป

การท่องเที่ยวเดินป่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ลักษณะเด่นที่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวเดินป่าก็คือ นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติ ชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา รวมทั้งประสบการณ์ในการเดินทางที่น่าตื่นเต้นและสนุก

สถานที่ แต่อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาเที่ยวเดินป่าแล้วก็จะไม่ไปเที่ยวซ้ำอีก เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขาเปลี่ยนแปลงในทางแย่งลง ประกอบกับทางการเองยังไม่มีนโยบายในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าอย่างจริงจัง จึงทำให้การท่องเที่ยวเดินป่ามีแนวโน้มในทิศทางที่ลดลง

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2533 - 2539

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)			สัดส่วน (ร้อยละ)		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
2533	1,803,376	584,087	2,387,463	75.5	24.5	100.0
2534	1,320,431	414,327	1,734,758	76.1	23.9	100.0
2535	1,003,807	764,815	1,768,622	56.8	43.2	100.0
2536	1,280,959	805,067	2,092,025	61.2	38.8	100.0
2537	1,321,164	865,144	2,186,308	60.4	39.6	100.0
2538	1,545,138	891,209	2,436,347	63.4	36.6	100.0
2539	1,670,650	971,770	2,642,420	63.2	36.8	100.0

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1

หมายเหตุ : ปี พ.ศ. 2539 เป็นค่าพยากรณ์ของภาควิชาสถิติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตารางที่ 2 นักท่องเที่ยวเดินป่าและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่
ปี พ.ศ. 2533 - 2539

ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยวเดินป่า	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ทั้งหมด	อัตราส่วนของนักท่องเที่ยว เดินป่าต่อนักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศทั้งหมด (%)
2533	56,084	584,087	9.6
2534	53,735	414,327	13.0
2535	38,141	764,815	5.0
2536	40,873	805,067	5.1
2537	43,767	865,144	5.1
2538	39,193	891,209	4.4
2539	23,666	971,770	2.4

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1
และตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 จำนวนมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยวเดินป่าในจังหวัดเชียงใหม่
ปี พ.ศ. 2533 - 2539

ปี พ.ศ.	มัคคุเทศก์ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวเดินป่า (คน)	อัตราส่วนของนักท่องเที่ยว เดินป่า / มัคคุเทศก์
2533	7,031	56,084	8
2534	6,296	53,735	9
2535	4,797	38,141	8
2536	4,725	40,873	9
2537	4,981	43,767	9
2538	4,737	39,193	8
2539	2,399	23,666	10

ที่มา : ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 1 รายงานสถานการณ์และปัญหาการท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่. สิงหาคม 2539.

ปฐพี อากมานนท์ และคณะ โครงการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวเดินป่า. คณะสังคมศาสตร์
และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, สิงหาคม 2535.

ประสิทธิ์ ลิปรีชา. "ทัวร์ป่า : นโยบายรัฐที่ต้องทบทวน" เว็บไซต์การท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, พฤษภาคม 2538.

พิเชฐ พิมลศรี พันตำรวจโท. ผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่า ศึกษาเฉพาะกรณีของอำเภอแม่แจ่ม
จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ตุลาคม 2536.

ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่. สถิติงานบริการทั่วไปและงานसानบรรณ ปี พ.ศ. 2533-2539.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย :
เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มีนาคม 2540.